

Wskazówki odnoszące się do uzgodnionych procedur wykonywanych przez biegłego rewidenta dotyczących sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w poprzednim roku kalendarzowym, w zakresie wpływów na Fundusz Wyborczy partii politycznej

1. Podstawą prawną usługi biegłego rewidenta jest przepis art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych¹.
2. Firma audytorska i zespół realizujący usługę w jej imieniu, w tym biegły rewident, powinni być niezależni, z uwzględnieniem kryteriów niezależności określonych w umowie z Krajowym Biurem Wyborczym i stosować art. 73 ustawy o biegłych rewidentach² oraz kodeks IESBA³.
3. Tezy wydane przez Krajowe Biuro Wyborcze określające, jakie procedury powinny zostać wykonane w ramach usługi zostały przełożone na wymogi Krajowego Standardu Usług Pokrewnych 4400⁴/odpowiednio Krajowego Standardu Usług Pokrewnych 4400 (Zmienionego)⁵.
4. Do wykonania usługi mają zastosowanie:
 - 1) przepisy ustawy o partiach politycznych:
 - a) art. 35 – dot. utworzenia Funduszu Wyborczego i obowiązku zawiadomienia o tym Państwowej Komisji Wyborczej,
 - b) art. 35a – dot. odpowiedzialności pełnomocnika finansowego Funduszu Wyborczego za gospodarkę finansową tego Funduszu,
 - c) art. 36 w związku z art. 25 oraz art. 25a – dot. źródeł pozyskiwania środków na Fundusz Wyborczy i obowiązku gromadzenia środków Funduszu na oddzielnym rachunku bankowym,
 - d) art. 36a – dot. dozwolonej łącznej sumy wpłat od jednej osoby fizycznej na Fundusz Wyborczy danej partii w roku kalendarzowym i dozwolonej formy wpłaty jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą,
 - e) art. 37 – dot. postępowania ze środkami finansowymi zgromadzonymi na rachunku bankowym Funduszu Wyborczego w przypadku połączenia się lub podziału partii posiadającej Fundusz Wyborczy,
 - f) art. 38 – dot. sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, terminu złożenia sprawozdania i zakresu informacji zamieszczanych w sprawozdaniu,
 - g) art. 38a–38d – dot. przyjęcia lub odrzucenia sprawozdania przez Państwową Komisję Wyborczą i wynikających z tego konsekwencji,

¹ Tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 372.

² Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1415 z późn. zm.).

³ Międzynarodowy Kodeks etyki zawodowych księgowych (w tym Międzynarodowe standardy niezależności) przyjęty uchwałą Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 3431/52a/2019 z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie zasad etyki zawodowej biegłych rewidentów, z późn. zm.

⁴ Krajowy Standard Usług Pokrewnych 4400 w brzmieniu Międzynarodowego Standardu Usług Pokrewnych 4400 – „Usługi wykonania uzgodnionych procedur dotyczących informacji finansowych” przyjęty uchwałą Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 3436/52e/2019 z dnia 8 kwietnia 2019 r., z późn. zm.

⁵ Krajowy Standard Usług Pokrewnych 4400 (Zmieniony) w brzmieniu Międzynarodowego Standardu Usług Pokrewnych 4400 (zmienionego) – „Usługi wykonania uzgodnionych procedur” przyjęty uchwałą Krajowej Rady Biegłych Rewidentów nr 1632/25a/2021 z dnia 7 czerwca 2021 r. (dalej „KSUP 4400 (Z)”).

- h) art. 39a - dot. przypadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych przez partię polityczną z naruszeniem określonych przepisów ustawy;
- 2) regulacje rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 lutego 2003 r. w sprawie sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych⁶;
- 3) regulacje rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 2003 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości przez partię polityczną⁷.

Uzgodnione procedury wykonywane przez biegłego rewidenta

Procedury w ramach usługi biegłego rewidenta dotyczącej informacji zawartej w sprawozdaniu finansowym partii politycznej w zakresie dotyczącym wpływów na Fundusz Wyborczy wykonywane są po to, aby Państwowa Komisja Wyborcza mogła stwierdzić, czy partia polityczna posiadała w danym roku fundusz wyborczy a jeśli tak, to czy prowadziła gospodarkę finansową tego Funduszu w zakresie pozyskiwania środków zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości przez partię polityczną oraz ustawy o partiach politycznych. Biegły rewident opisuje w swoim sprawozdaniu stan faktyczny, dotyczący poniżej wymienionych zagadnień. Ewentualne rozbieżności powinny być wykazane w tabeli stanowiącej załącznik do Tez.

W związku z wykonywaną usługą biegły rewident nie jest uprawniony do ani nie przeprowadza badania sprawozdania finansowego partii politycznej, ani żadnych dokumentów, które odnoszą się do działalności partii innej niż finansowanie jej Funduszu Wyborczego, a także dokumentacji finansowej komitetu wyborczego, od którego pochodziły środki finansowe przekazane na Fundusz Wyborczy partii. Partia polityczna jest zobowiązana do przedstawienia biegłemu rewidentowi dokumentacji dotyczącej procedur przeprowadzanych przez biegłego rewidenta w zakresie Funduszu Wyborczego i jego finansowania.

Biegły rewident nie przeprowadza zatem w ramach tej usługi żadnych czynności kontrolnych mających na celu potwierdzenie czy partia polityczna lub komitet wyborczy w okresie sprawozdawczym pozyskały wszystkie środki finansowe w sposób legalny, z uprawnionych źródeł, nawet jeśli środki te, lub ich część, zostały w konsekwencji przekazane z rachunku czy z rachunków bieżących partii, czy ewentualnie z kasy partii lub od komitetu wyborczego na rzecz Funduszu Wyborczego partii.

Wymogi KSUP 4400 (Z)⁸ – wybrane paragrafy

- 4. *Podczas usługi wykonania uzgodnionych procedur biegły rewident **wykonuje procedury, które zostały uzgodnione przez biegłego rewidenta i stronę zlecającą**, gdzie strona zlecająca potwierdziła, że wykonane procedury są odpowiednie dla celu zlecenia. Biegły rewident **przedstawia wykonane uzgodnione procedury oraz powiązane ustalenia w raporcie z wykonania uzgodnionych procedur**. Strona zlecająca oraz inni zamierzeni użytkownicy rozważają uzgodnione procedury i ustalenia zgłoszone przez biegłego rewidenta oraz wyciągają swoje własne wnioski z pracy wykonanej przez biegłego rewidenta.*
- 12. *Celami biegłego rewidenta podczas usługi wykonania uzgodnionych procedur zgodnie z niniejszym MSUPo są:*
 - (a) **uzgodnienie ze stroną zlecającą procedur, które mają zostać wykonane,**
 - (b) **wykonanie uzgodnionych procedur, oraz**

⁶ Dz. U. nr 33, poz. 269.

⁷ Dz. U. nr 11 poz. 118.

(c) **informowanie** o wykonanych procedurach i powiązanych ustaleniach zgodnie z wymogami niniejszego MSUPo.

13(f) **Ustalenia** – ustalenia są faktycznymi wynikami wykonanych uzgodnionych procedur. Ustalenia są możliwe do obiektywnego zweryfikowania. Odwołania do ustaleń w niniejszym MSUPo **nie obejmują ani opinii, ani wniosków w żadnej formie, jak również żadnych rekomendacji**, które biegły rewident może przygotować. (Zob. par. A12-A13)

A12. Ustalenia można obiektywnie zweryfikować, co oznacza, że oczekuje się, iż różni biegli rewidentzi wykonujący te same procedury dojdą do ekwiwalentnych wyników. Ustalenia **nie obejmują wyrażenia ani opinii, ani wniosku, ani żadnych rekomendacji**, które biegły rewident może przygotować.

A13. Biegli rewidentzi **mogą używać wyrażenia „ustalenia faktyczne” w miejsce „ustalenia”**, na przykład w przypadkach, gdy biegły rewident obawia się, że wyrażenie „ustalenia” może być błędnie zrozumiane. Może tak być w przypadku systemów prawnych lub języków, gdzie wyrażenie „ustalenia” może być rozumiane jako zawierające wyniki, które nie są faktyczne.

A33. Uzgodnione procedury są opisane obiektywnie, w kategoriach, które są jasne, niewprowadzające w błąd i nie są przedmiotem różniących się interpretacji. Oznacza to, że są one opisane na poziomie szczegółowości wystarczającym, aby zamierzony użytkownik zrozumiał rodzaj i zakres oraz, jeżeli ma to zastosowanie, rozłożenie w czasie wykonanych procedur. Ważne jest, aby zdawać sobie sprawę, że każde pojęcie mogłoby potencjalnie zostać użyte w sposób niejasny lub wprowadzający w błąd, zależnie od kontekstu lub jego braku. Zakładając, że pojęcia są odpowiednie w kontekście, w którym zostały one użyte, **przykłady opisów działań, które mogą być akceptowalne, obejmują:**

- potwierdzanie,
- porównywanie,
- uzgadnianie,
- prześledzenie,
- sprawdzanie,
- zadawanie pytań,
- ponowne przeliczanie,
- obserwowanie.

A34. **Pojęcia, które mogą być niejasne, wprowadzające w błąd lub mogą być przedmiotem różniących się interpretacji zależnie od kontekstu, w którym zostały użyte, mogą obejmować, na przykład:**

- pojęcia, które są związane z poświadczeniem zgodnie ze standardami IAASB, takie jak „rzetelnie przedstawia” lub „prawdźwie i rzetelnie”, „badanie”, „przeгляд”, „usługa poświadczająca”, „opinia” lub „wniosek”,
- pojęcia, które sugerują wyrażenie opinii lub wniosku atestacyjnego, takie jak „certyfikujemy”, „weryfikujemy”, „stwierdziliśmy” lub „zapewniliśmy” w odniesieniu do ustaleń,
- niejasne lub ogólne zdania, takie jak „uzyskaliśmy wszystkie wyjaśnienia i wykonaliśmy takie procedury, jakie uznaliśmy za konieczne”,
- pojęcia, które są przedmiotem różniących się interpretacji, takie jak „istotny” lub „znaczący”,
- nieprecyzyjne opisy procedur, takie jak „omawiać”, „oceniać”, „przeprowadzać test”, „analizować” lub „badać” bez uszczegółowienia rodzaju i zakresu oraz, jeżeli ma to zastosowanie, rozłożenia w czasie procedur, które mają zostać wykonane. Na przykład, użycie słowa „omawiać” może być nieprecyzyjne bez uszczegółowienia z kim prowadzona jest rozmowa lub szczegółowych zadanych pytań,
- pojęcia, które sugerują, że ustalenia nie odzwierciedlają faktycznych wyników, takie jak „naszym zdaniem”, „z naszej perspektywy” lub „uważamy, że”.

A35. Na przykład, procedura taka jak „przejrzyj alokację kosztów, aby ustalić, czy jest ona racjonalna” prawdopodobnie nie spełni warunku dla pojęć, aby były jasne, niewprowadzające w błąd, ani nie były przedmiotem różniących się interpretacji, ponieważ:

- pojęcie „przeгляд” może zostać błędnie zinterpretowane przez niektórych użytkowników, bo oznacza, że alokacja kosztu była przedmiotem usługi o ograniczonej pewności, nawet jeżeli żadne takie zapewnienie nie było zamierzone przez procedurę,
- pojęcie „racjonalny” jest przedmiotem różniących się interpretacji co do tego, co stanowi „racjonalny”.

UZGODNIONE PROCEDURY

Uzgodnione procedury jakie zostały wymienione w niniejszych Wskazówkach mają charakter minimalny i ich zakres może ulegać zmianie zależnie od uzgodnień danej firmy audytorskiej z Krajowym Biurem Wyborczym.

1. Dane dotyczące rachunku bankowego Funduszu Wyborczego

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o partiach politycznych, każda partia zamierzająca wziąć udział w wyborach tworzy stały Fundusz Wyborczy w celu finansowania swojego udziału w tych wyborach.

- Ustal poprzez sprawdzenie wyciągów bankowych, czy partia posiadała rachunek Funduszu Wyborczego przez cały okres sprawozdawczy, czy tylko przez jego część i podaj dane o rachunku tego Funduszu.
- Wskaż w swoim sprawozdaniu na podstawie umowy zawartej z bankiem datę otwarcia rachunku Funduszu Wyborczego, ewentualną datę jego likwidacji, numer rachunku oraz nazwę banku, w którym rachunek ten jest lub był prowadzony.
- Wskaż w swoim sprawozdaniu na podstawie umowy rachunku bankowego i ewentualnych aneksów wszystkie zmiany danych dotyczące rachunku bankowego Funduszu Wyborczego, które miały miejsce w okresie sprawozdawczym.
- Poprzez inspekcję umowy rachunku bankowego ustal, czy partia wprowadziła do umowy rachunku bankowego poniższe zastrzeżenie - „Gromadzenie środków na rachunku Funduszu Wyborczego wymaga wprowadzenia do umowy bankowej zastrzeżenia, że wpłaty na rzecz Funduszu Wyborczego mogą być dokonywane jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą (na podstawie art. 49g pkt 3 ustawy o partiach politycznych, kto nie wprowadza takiego zastrzeżenia do umowy rachunku bankowego podlega karze grzywny)”.

2. Dane dotyczące pełnomocnika finansowego Funduszu Wyborczego

- Poprzez inspekcję pełnomocnictwa udzielonego danej osobie ustal kto jest pełnomocnikiem finansowym Funduszu, z podaniem imienia, nazwiska i adresu zamieszkania tej osoby oraz porównaj je z danymi o pełnomocniku finansowym zamieszczonymi w sprawozdaniu partii politycznej. Jeśli w okresie sprawozdawczym nastąpiła zmiana pełnomocnika finansowego, wskaż w swoim sprawozdaniu datę, od której nastąpiła ta zmiana oraz wymień dane pełnomocnika finansowego zarówno byłego, jak i obecnego.
- Poprzez inspekcję przedstawionego oświadczenia pełnomocnika finansowego ustal, czy pełnomocnik finansowy potwierdził, iż w okresie sprawozdawczym spełniał wymogi określone w art. 35a ust. 2 ustawy o partiach politycznych (nie był kandydatem na posła Parlamentu Europejskiego, posła Sejmu RP, senatora Senatu RP, radnego w samorządowych wyborach ponownych lub uzupełniających, przeprowadzonych w czasie, kiedy pełnił funkcję pełnomocnika Funduszu bądź funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego).

3. Dane dotyczące źródeł wpływów na Fundusz Wyborczy

- a) Poprzez inspekcję wyciągów bankowych ustal, czy środki finansowe Funduszu Wyborczego pochodziły z dozwolonych ustawowo źródeł: z wpłat własnych partii (przelew środków z rachunku bieżącego partii oraz z subkonta subwencji), z darowizn, spadków i zapisów.
- b) Wskaż w swoim sprawozdaniu na podstawie wyciągu bankowego wysokość środków finansowych na rachunku Funduszu Wyborczego według stanu w dniu 1 stycznia 2021 r. (*początek okresu sprawozdawczego*) oraz w dniu 31 grudnia 2021 r. (*koniec okresu sprawozdawczego*) i ustal czy środki pozyskane w 2021 r. mają podane wskazanie źródła ich pochodzenia w sprawozdaniu partii politycznej.
- c) Ustal poprzez inspekcję wyciągów bankowych, czy w okresie sprawozdawczym na rachunek Funduszu Wyborczego wpłynęły środki finansowe stanowiące zwrot niewykorzystanych środków z rachunków komitetów wyborczych, utworzonych przez partię w wyborach, w których partia uczestniczyła.
- d) Wskaż w swoim sprawozdaniu na podstawie wyciągów bankowych oddzielnie wysokość kwot środków finansowych pochodzących z rachunków poszczególnych komitetów wyborczych.
- e) Uzgodnij wysokość środków finansowych pozyskanych na rachunku Funduszu Wyborczego z wpłat własnych partii politycznej oraz darowizn, spadków i zapisów.
- f) Dla każdego odstępstwa, wskaż w tabeli informacje, czego dotyczy dane odstępstwo oraz, który przepis ustawy został naruszony i uzyskaj uwierzytelnione przez pełnomocnika finansowego Funduszu Wyborczego kserokopie dokumentów.
- g) Poprzez porównanie/inspekcję wyciągów bankowych ustal, czy wystąpiły w okresie sprawozdawczym przypadki dokonania zwrotu korzyści majątkowych przekazanych partii politycznej z naruszeniem prawa, w terminie 30 dni od daty dokonania darowizny; dla wszystkich przypadków porównaj to z dowodami zwrotu środków.
- h) Opisz i udokumentuj w swoim sprawozdaniu środki finansowe lub wartości niepieniężne przekazane na Fundusz Wyborczy partii w 2021 r., a nieprzyjęte przez partię, tj. zwrócone darczyńcom lub przekazane na rzecz Skarbu Państwa w 30-dniowym terminie liczonym od daty dokonania darowizny, które nie powinny być ujmowane i wykazywane w sprawozdaniu partii ani po stronie jej przychodów/wpływów, ani też wydatków/kosztów. Szczegółowo opisz i potwierdź w swoim sprawozdaniu wysokość wpłaconych, a nieprzyjętych przez partię na jej Fundusz Wyborczy w 2021 roku środków finansowych lub wartości niepieniężnych wraz z dowodami potwierdzającymi ich przekazanie na rzecz Funduszu Wyborczego partii oraz dokonanie przez partię ich zwrotu darczyńcom lub przekazanie na rzecz Skarbu Państwa w 30-dniowym terminie liczonym od daty dokonania darowizny. Ustal, czy nie zostały ujęte lub wykazane w sprawozdaniu partii politycznej ani po stronie jej przychodów/wpływów, ani też wydatków/kosztów. *Dotyczy to w szczególności wpłat dokonanych w 2020 r., a zwróconych w roku 2021 oraz wpłat dokonanych w 2021 r., a zwróconych w 2022 r.*
- i) Sprawdź poprawność arytmetyczną części sprawozdania dotyczącej Funduszu Wyborczego partii.

4. Darowizny dokonane na Fundusz Wyborczy

Na podstawie inspekcji wyciągów bankowych i dokumentów otrzymanych od partii politycznej:

- a) Ustal kto dokonywał darowizn na Fundusz Wyborczy.
- b) Dla wszystkich przypadków darowizn ustal, czy były one dokonywane poprzez uprawnione podmioty, to znaczy pochodziły z wpłat własnych partii politycznej oraz darowizn, spadków i zapisów i czy były to darowizny na rzecz partii politycznych dokonywane jedynie przez obywateli polskich mających stałe

miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, a nie pozyskiwanie od cudzoziemców, a także od obywateli polskich, mających stałe miejsce zamieszkania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

- c) Dla każdego przypadku wpłaty nie pochodzącej z wpłat własnych partii politycznej oraz darowizn, spadków ustal poprzez sprawdzenie, czy są to podmioty uprawnione i dokonane przez obywateli polskich mających stałe zamieszkanie na terenie Rzeczypospolitej polskiej.
- d) Wskaż, w porozumieniu z osobą odpowiedzialną za sprawy finansowe w partii na podstawie dowodów wypłat z wyciągów bankowych:
- od jakiego podmiotu nieuprawnionego pochodziła dana wpłata,
 - czy wpłata pochodziła od osoby prawnej (*np. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością albo akcyjna*), osobowej spółki prawa handlowego, spółki cywilnej, czy też z rachunku firmowego osoby fizycznej, prowadzącej działalność gospodarczą,
 - czy kwota darowizny mieści się w dozwolonej ustawowo wysokości 42.000 zł. (*łącznie suma wpłat jednej osoby fizycznej na Fundusz Wyborczy danej partii politycznej w jednym roku nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów. Kwota, jaką na rzecz Funduszu Wyborczego mogła wpłacić jedna osoba fizyczna wynosiła w 2021 r. 42.000,00 zł (15 x 2.800,00 zł)*).
- e) Ustal na podstawie wyciągów bankowych, czy wpłata darowizny dokonana została w formie czeku, przelewu lub kartą płatniczą, w tabeli załączonej do swojego sprawozdania wskaż rodzaj odstępstwa, przepis, którego dotyczy, na podstawie wyciągu bankowego/innego dokumentu wysokość kwoty pozyskanej, a także potwierdź odstępstwa uzyskanymi od partii politycznej uwierzytelnionymi przez pełnomocnika finansowego Funduszu Wyborczego kserokopiami dokumentów potwierdzających te fakty.
- f) Ustal na podstawie dowodów wypłat z wyciągów bankowych, czy wpłacone na rzecz partii w sposób nieprawidłowy środki finansowe zostały zwrócone darczyńcom lub wydzielone na rachunku bankowym, celem zabezpieczenia ich, jako korzyść majątkową podlegającą przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Ustal, czy kwota korzyści majątkowych przekazanych partii z naruszeniem przepisów ustawy została wykazana w odpowiedniej pozycji sprawozdania.
- g) Ustal na podstawie wyciągów bankowych, czy środki zostały przez partię wykorzystane, a tym samym przyjęte i opisz to w swoim sprawozdaniu.

5. Nieprawidłowości w gospodarce finansowej Funduszu Wyborczego

- a) Załącz do swojego sprawozdania tabelę pod nazwą „Podsumowanie sprawozdania o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w poprzednim roku kalendarzowym”.
- b) W odpowiedniej kolumnie tabeli wpisz „*nie występuje*”, jeżeli przy porównaniu sprawozdania wyborczego partii i załączonych do niego dokumentów nie występują odstępstwa, które nie dotyczą tylko wpłat własnych partii politycznej oraz darowizn, spadków i zapisów.
- c) W przypadku braku możliwości ustalenia faktów dotyczących prowadzenia gospodarki finansowej Funduszu Wyborczego na podstawie dokumentów będących w posiadaniu partii politycznej, zadaj pytania pełnomocnikowi finansowemu Funduszu Wyborczego tej partii i wskaż w swoim sprawozdaniu informację dotyczącą niezgodności wykazanych w sprawozdaniu partii wartości pozyskanych środków i wydatków Funduszu Wyborczego partii z dowodami, które były podstawą do ich ustalenia.

- d) W przypadku braku możliwości ustalenia faktów dotyczących sprawozdania partii politycznej w zakresie wpływów na Fundusz Wyborczy w części bądź w całości, z przyczyn leżących po stronie partii, poinformuj partię o sankcji karnej z art. 49d ustawy o partiach politycznych oraz o konsekwencjach wynikających z art. 38c ust. 1 ustawy, a także bezzwłocznie i na bieżąco informuj o tego typu trudnościach Krajowe Biuro Wyborcze.